

## KAPŁAŃSTWO HIERARCHICZNE W MYŚLI TEOLOGICZNEJ KARDYNAŁA STEFANA WYSZYŃSKIEGO

Prymas Tysiąclecia, Stefan Kardynał Wyszyński, nie pozostawił po sobie żadnego traktatu teologicznego, dotyczącego kapłaństwa hierarchicznego. Jako biskup tworzył jednak „teologię żywą”, mającą zastosowanie w praktyce codziennego życia. Do swojego prezbiterium, w trosce o właściwą formację kapłańską, bardzo często kierował *listy pasterskie* oraz – jako najważniejszy – obszerny *List do moich kapłanów*, zawierający się w trzech tomach<sup>1</sup>. Teksty te pozwalają wydobyć myśl Prymasa, dotyczącą teologii i roli kapłaństwa służebnego.

Z całą pewnością inaczej przedstawiłby Stefana Kardynała Wyszyńskiego i jego patrzenie na kapłaństwo ten, kto należał do jego prezbiterium, gdyż obok tekstów ogólnie dostępnych wziąłby pod uwagę jeszcze osobiste doświadczenie, wynikające z relacji zależności od swego biskupa. Być może, że na słowa wypowiedane przez Kardynała nałożyłyby także różne fakty, wzmacniające lub osłabiające te słowa. Autor tego opracowania nie należał do prezbiterium Biskupa warszawskiego i gnieźnieńskiego, dlatego za źródło posłużą mu tylko teksty drukowane, w oparciu o które zostanie zaprezentowane patrzenie Prymasa na kapłaństwo służebne.

### IN PERSONA CHRISTI

Chcąc mówić o kapłaństwie, trzeba najpierw wskazać na jego źródło i fundament, którym jest Jezus Chrystus. On bowiem jest jedynym Kapłanem Nowego Testamentu, a wszyscy inni tylko uczestniczą w Jego funkcji kapłańskiej<sup>2</sup>. Dlatego też Ksiądz Prymas swoje rozważania na temat kapłaństwa rozpoczyna od Jezusa

<sup>1</sup> Część pierwsza: *Wspólnie z Trójcą świętą*, Paris 1969; część druga: *Wspólnie z Kościołem*, Paris 1969; i część trzecia: *Wspólnie z moim biskupem*, Paris 1969.

<sup>2</sup> Por. DK 7; KKK 662, 793.

Chrystusa, który z woli Boga Ojca, mocą Ducha Świętego, w chwili Wcielenia zostaje Kapłanem<sup>3</sup>. Syn Boży podejmuje zbawczą inicjatywę Ojca i wyraża całkowitą gotowość w ofiarowaniu Siebie samego za grzechy ludzkości; dlatego przychodzi na świat jako Syn Człowieczy. Istotną rolę w realizacji tego zbawczego planu odegrała Maryja, która zgodziła się zostać Matką Zbawiciela. Bardzo oryginalnie Kardynał Wyszyński przedstawia tę rolę Maryi, nazywając Ją pierwszą Katedrą święceń kapłańskich<sup>4</sup>, gdyż w Niej Bóg Ojciec konsekrował Syna swego jednorodzonego na wiecznego Kapłana<sup>5</sup>.

Tajemnica Wcielenia stanowi jeden z istotnych elementów Bożego planu zbawienia. W momencie Zwiastowania bowiem odwieczne Słowo Boże, stając się człowiekiem, otrzymuje namaszczenie kapłańskie oraz rodzi się już przyszły Kościół<sup>6</sup>. Ksiądz Kardynał podkreśla, iż Kościół rodzi się właśnie w Nazarecie, ujawnia się zaś na Kalwarii i zostaje ogłoszony po zmartwychwstaniu swego Założyciela, nad jeziorem Genezaret. Kościół ten posiada Najwyższego, Wiecznego Kapłana, Jezusa Chrystusa<sup>7</sup>. Kościół więc, dzięki swemu Założycielowi i swojej Głowie, posiada charakter kapłański<sup>8</sup>.

Pierwsza konsekracja kapłańska została dokonana w łonie Maryi mocą Ducha Świętego i została urzeczywistniona, na zasadzie unii hipostatycznej, przez przedziwne spotkanie się Słowa Przedwiecznego z człowieczeństwem<sup>9</sup>. Wcielenie jest zatem momentem bardzo istotnym w realizacji kapłaństwa Chrystusa oraz – w konsekwencji – kapłaństwa Nowego Przymierza. Tajemnica Wcielenia nie wyczerpuje jednak całej rzeczywistości kapłaństwa, lecz stanowi tylko pierwszy etap jego realizacji. Kapłaństwo Chrystusa jest ukierunkowane ku Krzyżowi i w nim w pełni się realizuje<sup>10</sup>. Akcentując tajemnicę Krzyża, Ksiądz Prymas zaznacza jednak, że również całe życie Chrystusa, także to ukryte, miało charakter kapłański, a zwłaszcza Jego

Por. *Wspólnie ze swoim biskupem*, 7.

<sup>4</sup> Por. *Kapłan katolicki*, WAW 50 (1960) 28.

Por. *Oddaję się Tobie, Maryjo!*, w: Kard. S. Wyszyński, *Sursum corda*, Poznań-Warszawa 1974, 26.

<sup>6</sup> Por. *Pozostańcie zawsze jedno z Biskupem*, w: *Sursum corda*, 69.

<sup>7</sup> Por. *Umilowawszy swoich... do końca ich umiłował*, w: Biuro Prasowe Sekretariatu Episkopatu Polski, *Pismo Okólne* (BP) 18/1971, 1–2.

<sup>8</sup> Por. *Umilowawszy swoich*, 2.

<sup>9</sup> Por. *Znak jedności pasterzy kościoła w Polsce*, w: *Gody w Kanie*, Paris 1962, 128.

<sup>10</sup> Por. *Narodowy ciężar ślubowań Jasnogórskich poniesionych z Maryją*, w: *Wielka Nowenna Tysiąclecia*, Paris 1962, 64.

działalność publiczna i przede wszystkim całkowite Jego posłuszeństwo woli Ojca<sup>11</sup>.

W odróżnieniu od kapłaństwa starotestamentalnego, Chrystus jest nie tylko Ofiarnikiem, lecz jednocześnie Żertwą ofiarną. Składa bowiem Siebie samego w ofierze Bogu Ojcu za zbawienie wszystkich ludzi<sup>12</sup>. Ponadto Chrystus jest Jedynym i Wiecznym Kapłanem Nowego Testamentu oraz Jedynym Pośrednikiem między Bogiem a ludźmi, gdyż „raz się ofiarował” i zasiadł po prawicy Ojca, gdzie „zawsze żyje, aby się wstawiać za nami” (Hbr 7, 25)<sup>13</sup>.

Jezus Chrystus jest jedynym Pośrednikiem, gdyż tylko On jeden – argumentuje Prymas Wyszyński – wydał siebie na okup za wszystkich. To On przynosi Bożą prawdę na ziemię, naukę Ojca i naukę o Ojcu. On też głosił swoją istotową jedność z Ojcem i w imię tej jedności modlił się w Wieczerniku, aby w Nim „wszyscy stanowili jedno” (J 17, 21)<sup>14</sup>. Tylko Chrystus może być Pośrednikiem, ponieważ jest jednocześnie doskonałym Człowiekiem, Odkupicielem, Głową Kościoła i Synem Boga żywego, Słowem Ojca, a wraz z Ojcem Dawcą Ducha Świętego. On jest także Mocą działającą w sakramentach, wyrazem działań Bożych, Więzią jedności między Bogiem a ludzkością<sup>15</sup>.

Chrystus, będąc Bogiem i Człowiekiem, jako jedyny Pośrednik, kieruje wszystko to, co jest na ziemi, a zatem także i nasze człowieczeństwo, ku Ojcu, ku jedności w Trójcy świętej. Jedność z Trójcą świętą – zgodnie z nauczaniem Prymasa Tysiąclecia – jest ostatecznym celem zbawczego działania Syna Bożego, a więc Jego funkcji kapłańskiej. W zbawczej ekonomii bowiem wszystko dokonuje się „przez Chrystusa, z Chrystusem i w Chrystusie”<sup>16</sup>.

W Kościele nie ma innego kapłaństwa, jak tylko kapłaństwo Jezusa Chrystusa, Najwyższego Kapłana<sup>17</sup>. Wszyscy ochrzczeni uczestniczą

<sup>11</sup> Por. *Kapłan katolicki*, 27–28.

<sup>12</sup> Por. *My głupi dla Chrystusa*, w: *Sursum corda*, 107; *Jesteśmy postawieni na znak*, w: *Uświęcenie pracy zawodowej*, Paris 1963, 20–21. Te same treści znajdujemy w 5 Prefacji wielkanocnej, w której czytamy: „(...) oddając się za nasze zbawienie sam stał się Kapłanem, Ołtarzem i Barankiem ofiarnym” *Mszal Rzymski dla diecezji polskich* (MR), Poznań 1986, 41\*.

<sup>13</sup> Por. *Wspólnie z Trójcą świętą*, 28 i 42; *Wspólnie z moim biskupem*, 7.

<sup>14</sup> Por. *Wspólnie z Trójcą świętą*, 28.

<sup>15</sup> Por. tamże, 29.

<sup>16</sup> Tamże, 30 i 31. Por. doksologię *Modlitwy eucharystycznej*, MR, 311\*.

<sup>17</sup> Por. *O modlitwie za kapłanów*, w: *Listy Pasterskie Prymasa Polski 1964–1974* (LP), Paris 1975, 184.

w tym jedynym kapłaństwie, a niektórzy przez sakrament święceń uczestniczą w osobistym kapłaństwie Chrystusa: „Kapłaństwo jest – jak się wyraża poetycko Kardynał Wyszyński – jednym sercem i jednym ciałem w Głowie Jezusie Chrystusie”<sup>18</sup>. Inaczej mówiąc, kapłaństwo jedynego Pośrednika uobecnia się w ordynowanych. Dlatego też Chrystus nieustannie powołuje ludzi do tego zadania.

Kardynał Prymas, mówiąc o powołaniu do kapłaństwa, stwierdza, iż jest ono wielką tajemnicą, która rozgrywa się między powołującym Chrystusem a powołanym<sup>19</sup>. Tajemnica ta jest tak wielka, że w pełni znana jest jedynie Bogu. Sam powołany natomiast musi zgłębiać ją do końca swego życia, a gdy wchodzi w nią coraz głębiej, staje się ona jeszcze większą tajemnicą<sup>20</sup>.

W tajemnicy powołania Prymas Wyszyński wyróżnia następujące elementy: wybranie, ustanowienie i posłanie<sup>21</sup>.

Z wybraniem łączy się zawsze misterium woli Bożej oraz Bożego działania. To Bóg wybiera spośród ludu kandydatów na kapłanów, których obdarzy tą godnością nie dla nich samych, lecz dla tych, spośród których ich wybrał<sup>22</sup>. Bóg wybiera w sposób całkowicie wolny i według kryteriów tylko Jemu znanych<sup>23</sup>. Każdy powołany „rodzi się dla swego kapłaństwa w planie Ojca z woli Syna Bożego – Najwyższego Kapłana, mocą Ducha Świętego”<sup>24</sup>. Powołanie do kapłaństwa rodzi się zatem w wieczności – podkreśla Prymas Wyszyński. Uświadczenie sobie faktu wybrania przez powołanego dokonuje się natomiast w konkretnym czasie – i zawsze jest to tajemnica działania łaski Bożej<sup>25</sup>. Głos powołującego Boga jest bardzo często głosem przynaglającym, aby zostawić wszystko i całkowicie poświęcić się zadaniom przewidzianym przez Opatrzność. Kapłan – jak mówi Ksiądz Prymas – to człowiek w jakiś sposób „wzięty”, zagarnięty przez Boga, tak że

<sup>18</sup> *Duchowieństwo Polskie w obliczu potrzeb współczesnych*, LP, 115.

<sup>19</sup> Por. *Oddaję się Tobie, Maryjo*, 26.

<sup>20</sup> Por. *Wychowanie Bożo-ludzkie w seminarium duchownym*, w: *Sursum corda*, 38; *Jedność świętego prezbiterium gnieźnieńskiego*, BP 18/1973, 1.

<sup>21</sup> Por. *Sacerdotium a ministerium*, w: *Sursum corda*, 101.

<sup>22</sup> Por. *Jesteście powołani i sprzedani Ludowi Bożemu*, w: *Sursum corda*, 60.

<sup>23</sup> „Nie masz u Niego żadnej protekcji – pisze Stefan Kardynał Wyszyński – ani żadnej innej sily, która mogłaby tutaj czegoś dokonać” *Ku kapłaństwu*, AK 61 (1960) 164.

<sup>24</sup> *Do kapłanów Archidiecezji Gnieźnieńskiej zgromadzonych przy grobie św. Wojciecha*, WAG 15 (1960) nr 4, 202.

<sup>25</sup> Por. *Wspólnie z Trójcą świętą*, 42.

„nie ma w nim prawie własnej woli”<sup>26</sup>. Bóg, powołując człowieka, nie pozostawia go samego w podejmowaniu pozytywnej odpowiedzi, zwłaszcza gdy rodzą się różnego rodzaju wątpliwości, lecz wraz z powołaniem udziela mu odpowiedniej łaski i usposobienia, aby ten dar Boży był w stanie przyjąć<sup>27</sup>.

Kapłan to człowiek, którego Chrystus sobie wybrał, ustanowił i wszczepił w niego swoje kapłaństwo<sup>28</sup>. Według Prymasa Tysiąclecia, ustanowienie jest drugim i zarazem bardzo istotnym elementem powołania. Ustanowienie to dokonuje się przez posługę Kościoła. Kościół, mocą udzielonej mu władzy, w liturgii święceń autorytatywnie potwierdza fakt powołania konkretnego człowieka przez Boga<sup>29</sup>.

Kościół ustanawia kapłanów, działając wraz z Chrystusem, przez włożenie rąk biskupich<sup>30</sup>. To włożenie rąk wskazuje na sukcesję apostołską. Młode zastępy powołanych przejmują – jak się wyraził Ksiądz Prymas – Krzyż i Ewangelię, a także całe posłannictwo Chrystusa ze słabnących dłoni swych poprzedników. Dzięki temu kapłaństwo Chrystusa trwa nieustannie w Kościele i jest udzielane przez posługiwanie Ojca świętego i biskupów<sup>31</sup>.

Moment ustanowienia przez sakramentalne włożenie rąk biskupich Kardynał Wyszyński nazywa konsekracją kapłańską i namaszczeniem Duchem Świętym<sup>32</sup>. Podczas święceń udzielana jest specjalna łaska sakramentalna, która nowo ordynowanego uzdalnia do wykonywania zadań związanych z kapłaństwem, pobudza go do apostołstwa i pomaga mu w dążeniu do świętości<sup>33</sup>. Sakrament święceń wyciska także w człowieku niezatarte znamię, stygmat Chrystusowy, upodabniający konsekrowanego do jego Mistrza, które sprawia, że otrzymane kapłaństwo jest rzeczywistością trwałą<sup>34</sup>. Każdy kapłan zatem naznaczony jest tym samym duchowym znamieniem, pieczęcią,

<sup>26</sup> *My głupi dla Chrystusa*, 108.

<sup>27</sup> Por. *Synem moim jesteś, jam ciebie dziś zrodził*, w: *Uświęcenie pracy zawodowej*, Paris 1963, 10.

<sup>28</sup> Por. *Sacerdotium a ministerium*, 100.

<sup>29</sup> Por. *Ku kapłaństwu*, 165.

<sup>30</sup> Por. *Wspólnie z Kościołem*, 36.

<sup>31</sup> Por. *Na dzień konsekracji Archikatedry świętego Jana Chrzciciela w Warszawie*, LP, 362; *Kapłan katolicki*, 28.

<sup>32</sup> Por. *Znak jedności pasterzy...*, 129; *Na nowy rok pracy duszpasterskiej*, LP, 606.

<sup>33</sup> Por. *Wspólnie z moim biskupem*, 197–199.

<sup>34</sup> Por. *Przemówienie w Radio Watykańskim w 1971 roku. Refleksje z Synodu Biskupów*, w: BP 47/1971, 4.

której żadna siła nie zdoła zatrzeć: ani grzech, ani nawet śmierć. Ten charakter sakramentalny uzdalnia ordynowanego do skutecznego działania w zakresie przyjętych święceń<sup>35</sup>.

Przez sakrament święceń Chrystus, Wieczny Kapłan, wszczepia swoje kapłaństwo w człowieka. Z drugiej zaś strony, to przede wszystkim człowiek zostaje wszczepiony w jedynego Kapłana, w osobiste kapłaństwo Jezusa Chrystusa. Przez włożenie rąk zostaje więc związana wzajemna relacja między człowiekiem i Chrystusem, dokonuje się ściśle zespolenie i upodobnienie człowieka do Chrystusa Kapłana<sup>36</sup>.

Trzecim elementem powołania, który wyodrębnia Ksiądz Prymas, jest posłanie. Kapłan jest człowiekiem posłanym przez Chrystusa i w Jego imię<sup>37</sup>. Tak jak Chrystus został posłany przez Ojca, tak każdy biskup i ksiądz jest posłany przez Syna Bożego, a posłannictwo to wymaga doskonałej harmonii wewnętrznej między posłanym kapłanem a posyłającym go Chrystusem<sup>38</sup>.

Kapłan posłany jest do Ludu Bożego, dlatego też ciągle musi się uczyć wrażliwości na potrzeby tego ludu. Otrzymał bowiem kapłaństwo nie dla siebie, lecz dla wszystkich, których Bóg wezwał do zbawienia<sup>39</sup>. Posłannictwo to wymaga ducha ofiary i samozaparcia się – na wzór Chrystusa, który zechciał być zarazem Ofiarnikiem i Ofiarą<sup>40</sup>. Kapłaństwo jest więc zawsze służbą na wzór Chrystusa, który nie przyszedł po to, aby Mu służono, lecz aby służyć (por. Mt 20, 28)<sup>41</sup>. Kapłan jest posłany w imię Trójcy świętej, aby mocą, otrzymanego przez włożenie rąk, Ducha Świętego dawał świadectwo Chrystusowi, składał w Kościele Najświętszą Ofiarę i uobecniał zbawcze posługiwanie Odkupiciela wobec wszystkich ludzi<sup>42</sup>.

Por. *Wspólnie z Kościołem*, 36–37.

<sup>36</sup> Por. *Sacerdotium a ministerium*, 99 i 103; *Jesteście posłani do wszystkich – do świętych i do grzeszników*, w: *Sursum corda*, 59; *Do kapłanów w rocznicę święceń*, w: BP 30/1976, 3. Sobór Watykański II tę relację określa wyrażeniem „in persona Christi” (KK 28).

<sup>37</sup> Por. *Jesteście posłani w imię Trójcy świętej*, w: *Sursum corda*, 55; *Wspólnie z Kościołem*, 71.

<sup>38</sup> Por. *Wspólnie z moim biskupem*, 96.

<sup>39</sup> Por. *Dilatato corde*, w: *Sursum corda*, 19; *Ku kapłaństwu*, 167.

<sup>40</sup> Por. *Tak zwany „kryzys” powołań*, w: *Soli Deo. Dwudziestolecie pracy w Archidiecezji Warszawskiej Stefana Kardynała Wyszyńskiego Prymasa Polski* (red. F. Olszewski i W. Wojdecki), Warszawa 1974, 44.

<sup>41</sup> Por. *Kapłan katolicki*, 30.

<sup>42</sup> Por. *600-lecie diecezji Przemyskiej*, w: BP 31/1976, 2; *W służbie Ludowi Bożemu*, w: *Idzie nowych ludzi plemię*, Poznań–Warszawa 1973, 313; *Wspólnie z Trójcą świętą*, 47n.

Istotnym postulatem w realizacji powołania, według Księdza Prymasa, jest autentyczne dążenie do świętości i zachowywanie celibatu<sup>45</sup>. Tych dwóch rzeczywistości domaga się zarówno natura powołania, jak i skuteczność posłannictwa, które jest powierzane duchowym różnym stopni: „Kapłan, to człowiek, który w całym swoim życiu i posługiwaniu kieruje się prawem miłości, z ludzi wzięty i dla ludzi, nie dla siebie, postanowiony. O tyle jest Chrystusowy, o ile nie żyje dla siebie (...) Kapłan to człowiek, który rozumie każdego, czuje się zbratany i związany swą ludzką słabością ze wszystkimi, którzy nie wiedzą i błądzą”<sup>44</sup>.

Prymas Wyszyński przypomina swoim prezbiterom konieczność naśladowania Chrystusa i upodabniania się do Niego. Winni Go naśladować w słowach i czynach, naśladować Jego cnoty: pokorę, cierpliwość, wyrozumiałość, miłość i męstwo<sup>45</sup>. Naśladowanie Chrystusa prowadzi z kolei kapłana do upodobnienia się do swego Mistra, tak by w swoim życiu kierował się tymi samymi wartościami, którymi kierował się Jezus. Każdy powołany winien odzwierciedlać swoim życiem zwłaszcza ducha ofiary Zbawiciela i dlatego ma on nosić w sobie obraz Chrystusa, Kapłana i Hostii<sup>46</sup>; upodabniać się do Niego w pracy i śmierci<sup>47</sup>; ma pić kielich Tego, który go wybrał, powołał i posłał, aby przez swoje posługiwanie przynosił obfity owoc<sup>48</sup>.

Ksiądz Kardynał Wyszyński bardzo często powtarzał, że każdy kapłan, zwłaszcza w posługiwaniu liturgicznym, uobecnia Jezusa Chrystusa<sup>49</sup>. Nauczając i sprawując sakramenty święte, występuje w Jego imieniu<sup>50</sup>. Inaczej mówiąc, kapłan jest narzędziem obecności Chrystusa żyjącego i działającego w Kościele<sup>51</sup>. Istotnym bowiem działaniem, w realizacji ekonomii zbawczej w Kościele, jest zawsze działanie

<sup>45</sup> Por. *Duchowieństwo Polskie w obliczu potrzeb współczesnych*, 109; *O kapłaństwie służebnym na Synodzie*, w: *Sursum corda*, 166–167.

<sup>44</sup> *Apostołowie prawa miłości*, w: *Sursum corda*, 119–120.

<sup>45</sup> Por. *Od was zależy czy inteligencja będzie poddana Chrystusowi*, BP 43/1970, 1; *Przed beatyfikacją Ojca Maksymiliana Marii Kolbe*, LP, 627; *Wspólnie z moim biskupem*, 121.

<sup>46</sup> Por. *Wspólnie z Kościołem*, 111.

<sup>47</sup> Por. *Wspólnie z moim biskupem*, 139.

<sup>48</sup> Por. *Oddanie się Matce Boga żywego*, w: *Gody w Kanie*, Paris 1962, 118.

<sup>49</sup> Por. m.in. *Wspólnie z Kościołem*, 44; *Jesteście posłani w imię Trójcy świętej*, 54; *Kapłan katolicki*, 28; *O kierunkach pracy kapłańskiej*, LP, 137; *Wezwanie do kapłanów na Wielki Post*, LP, 351.

<sup>50</sup> Por. *Sacerdotium a ministerium*, 101.

<sup>51</sup> Por. *Wspólnie z Kościołem*, 35; *Wspólnie z moim biskupem*, 90.

jedynego Kapłana, posługa zaś biskupa i księdza, choć absolutnie konieczna, jest tylko narzędziową<sup>52</sup>. Stąd Kardynał Prymas nazywa niekiedy kapłana „kanałem, przez który płynie świętość do dusz ludzkich otwartych na Boga”<sup>53</sup>. Chrystus, Wieczny Kapłan, posługuje się człowiekiem, którego wybrał i wszczepił w swoje osobiste kapłaństwo, aby mógł w dalszym ciągu błogosławić w Kościele, składać Siebie samego Bogu Ojcu w ofierze i w dalszym ciągu nauczać swój lud<sup>54</sup>. Dzięki temu, że posługiwanie biskupów i prezbiterów jest działaniem narzędziowym, zawsze jest ono skuteczne. Jego skuteczność wynika właśnie z działania samego Chrystusa<sup>55</sup>.

Kapłan idzie zatem do Ludu Bożego w zastępstwie Jezusa Chrystusa. Wobec Ludu wypełnia Jego posłannictwo i od Niego bierze swą władzę pasterską<sup>56</sup>. Ponieważ kapłan jest narzędziem obecności Chrystusa, a w jego posłudze uobecnia się zbawcze działanie Syna Bożego, dlatego Ksiądz Prymas określa go mianem „drugi Chrystus”<sup>57</sup>.

## KAPŁAN W KOŚCIELE

Powołanie i ustanowienie ukazuje, kim jest biskup i ksiądz w relacji do Chrystusa, jedynego Kapłana. Posłannictwo natomiast wskazuje na rolę, jaką pełni on w Kościele i w świecie. Posłannictwo to bowiem wypełnia się w Kościele, a przez Kościół także w świecie. Realizuje się ono w Kościele, gdyż cała działalność kapłańska zmierza do budowania Królestwa Bożego, którego Kościół jest częścią pielgrzymującą przez ziemię. Realizuje się także w świecie, ponieważ życie ludzi zakorzenione jest w świat, który przez chrześcijan ma być uświęcony i ukierunkowany na Boga<sup>58</sup>.

<sup>52</sup> Por. *Kapłan katolicki*, 29; *Kazanie podczas konsekracji biskupa Majdańskiego*, Kroniki Diecezji Włocławskiej 46 (1963) nr 5, 123–124.

<sup>53</sup> *Kapłan katolicki*, 29. Por. *Wspólnie z Kościołem*, 35.

<sup>54</sup> Por. *Do kapłanów Archidiecezji Gnieźnieńskiej zgromadzonych przy grobie świętego Wojciecha*, 203; *Do kapłanów w rocznicę święceń*, 1.

<sup>55</sup> Por. *Sacerdotium a ministerium*, 99.

<sup>56</sup> Każdy kapłan w planach Bożych został „ustanowiony – pisze Ksiądz Prymas – zastępcą Boskiego Zbawiciela dla spraw świętych. Dlatego, że Jezus Chrystus jest Głową tego ciała, którego wierni są członkami, kapłan zastępuje Boga wobec ludu sobie powierzonego” *Do duchowieństwa Diecezji na pierwszą Niedzielę Adwentu*, LP, 91.

<sup>57</sup> „Kapłan, jako drugi Chrystus, jest stworzeniem ubóstwionym, a działalność jego jest wybitnie teocentryczna” *Wspólnie z Trójcą świętą*, 76.

<sup>58</sup> Por. *Orędzie Soborowe do świata*, w: *Idzie nowych ludzi plemię*, Poznań–Warszawa 1973, 102.



Kościół, w którym wypełnia się posługiwanie kapłanów, jest zarówno Ludem Bożym, jak też Mistycznym Ciałem Chrystusa. Tymi dwoma terminami najczęściej posługuje się Ksiądz Prymas w swoim przepowiadaniu. Trzeba jednak przyznać, że przed Soborem Watykańskim II częściej używał tego drugiego określenia. Mówiąc o Ludzie Bożym, Kardynał Wyszyński podkreśla jego powszechność i uniwersalność. Do ludu tego należą ludzie wszystkich narodów, klas i warstw społecznych. Kościół jest posłany do wszystkich, ponieważ w nim Chrystus realizuje swoją misję zbawczą. Dlatego Lud Boży ogarnia w swoim łonie wszystkich, niezależnie od tego, w jakim czasie i w jakim miejscu ziemi żyją. Stąd – podkreśla Kardynał – Sobór nazwał Kościół „powszechnym sakramentem zbawienia” (KK 48)<sup>59</sup>.

Kiedy Ksiądz Prymas mówi o Kościele jako Mistycznym Ciele Chrystusa, to podkreśla jego strukturę hierarchiczną i przepływ w nim wewnętrznego życia nadprzyrodzonego<sup>60</sup>. Kościół jest Ciałem Chrystusa w znaczeniu nadprzyrodzonym i mistycznym. Zawiera się w nim to, co ludzkie, i to, co boskie, widzialne i niewidzialne. Podobnie jak w Chrystusie było dostrzegalne Jego Człowieczeństwo, a Jego Bóstwo pozostawało ukryte, tak też w Kościele istnieje element widzialny, doświadczalnie poznawalny, złożony z ludzi zespolonych różnymi więzami, oraz element niewidzialny i nadprzyrodzony „jako więź zasad i mocy życiowych, poprzez które członki Kościoła są przekształcane i upodabniane do Boga Ojca”<sup>61</sup>.

Jak każdy żywy organizm, tak też i Kościół, Mistyczne Ciało Chrystusa, ma swoją Głowę. Głową niewidzialną jest sam Jezus Chrystus, Wieczny Kapłan. On jest także Twórcą Kościoła – przez przepowiadanie Ewangelii, paschalne Misterium Odkupienia oraz przez dar Ducha Świętego; jest On Głową duchowo – przez swoje pierwszeństwo, jako najściślej związany z Bogiem Ojcem, „przez swe przodowanie, rządzenie, pełnię władzy i wpływu na ludzi, którzy są członkami Jego Mistycznego Ciała”<sup>62</sup>. Zbawiciel, jako „Głowa – Droga, Nauczyciel – Prawda i Uświęciciel – Życie, sprawuje swoje dzieło w trojakiej funkcji: władzy rządzenia, władzy nauczania

<sup>59</sup> Por. *Miłość na codzień*, cz. II, Rzym 1971, 105; *Wspólnie z Trójcą świętą*, 57; *Orędzie Soborowe do świata*, 102.

<sup>60</sup> Por. *Wspólnie z Kościołem*, 191.

<sup>61</sup> Tamże, 22.

<sup>62</sup> Tamże, 20.

i władzy uświęcania”<sup>63</sup>, którą wypełnia w Kościele przez posługiwanie papieża, kolegium biskupów i ich współpracowników – prezbiterów<sup>64</sup>. Funkcja Chrystusa Głowy wypełniana jest więc w Kościele poprzez kapłanów ordynowanych, kapłanów działających „in persona Christi”, którzy zostali wybrani, ustanowieni i posłani do ludu Bożego<sup>65</sup>.

Ksiądz Prymas nie zapomina jednak także o kapłaństwie wspólnym, inaczej mówiąc: powszechnym, które określa niekiedy jako „kapłaństwo królewskie” Cały Kościół jest ludem kapłańskim, gdyż wszyscy wierni zostają przez chrzest wszczępieni w Chrystusa Kapłana<sup>66</sup>. To kapłaństwo powszechne różni się jednak istotnie od kapłaństwa hierarchicznego. Kapłaństwo królewskie poszczególnych wiernych rodzi się w sakramencie chrztu, hierarchiczne natomiast – w sakramencie święceń. Przez chrzest wszyscy są wszczępieni w Chrystusa Kapłana, a przez święcenia powołani zostają wszczępieni w osobiste kapłaństwo Jezusa Chrystusa, nie tracąc przy tym kapłaństwa wspólnego<sup>67</sup>.

Cały Lud Boży jest ludem kapłańskim; dlatego też wszyscy jego członkowie są odpowiedzialni za Kościół i jego posłannictwo w świecie, a zwłaszcza za wewnętrzną przemianę tego świata. W tym dziele wszyscy są pomocnikami Chrystusa<sup>68</sup>. Biskupi i księża natomiast zostali powołani, aby być przewodnikami tego ludu kapłańskiego, aby kierować wspólną pracą i włączać nowych członków do wspólnoty Kościoła<sup>69</sup>. Wszyscy wierni są wezwani i powołani, aby swoim codziennym życiem, wiarą i czynami z niej wypływającymi, składali świadectwo Chrystusowi; są powołani do indywidualnego i wspólnotowego apostołstwa, a każda forma apostołstwa – podkreśla Ksiądz Prymas – podobnie jak modlitwa, jest wypełnianiem funkcji kapłańskiej<sup>70</sup>.

<sup>63</sup> Tamże, 33.

<sup>64</sup> Por. tamże, 19, 41, 55.

<sup>65</sup> Por. *O kapłaństwie służebnym na Synodzie*, 163; *Miłość na codzień*, cz. II, 106.

<sup>66</sup> Po Synodzie Biskupów w 1971 roku Ksiądz Prymas częściej podejmuje zagadnienie kapłaństwa powszechnego i hierarchicznego. Zob. m.in. *Refleksje z Synodu*, BP 47/1971, 4.

<sup>67</sup> Por. *O kapłaństwie służebnym na Synodzie*, 163; *Miłość na codzień*, cz. II, 106.

<sup>68</sup> Por. *Miłość na codzień*, cz. I, 105; cz. II, 276; *Kazanie do pielgrzymki Jubileuszowej młodzieży akademickiej*, BP 2/1975, 4; *Wszyscy jesteśmy Ludem Bożym*, Przewodnik Katolicki 1965 nr 11, 89.

<sup>69</sup> Por. *Wspólnie z Kościołem*, 18–19.

<sup>70</sup> Por. tamże, 58–61; *O kapłaństwie służebnym na Synodzie*, 162.

Kapłaństwo wiernych realizuje się także w darze, w którym składają siebie samych i wszystkie przejawy swojej aktywności Bogu w łączności z Ofiarą Chrystusa. Realizuje się poprzez codzienne życie chrześcijańskie, życie sakramentalne oraz na drodze osobistego powołania<sup>71</sup>.

Kapłaństwo hierarchiczne jest w służbie kapłaństwa powszechnego, konieczne dla jego istnienia i funkcjonowania. Zarówno biskup jak i prezbiter wzięci są z ludu i dla ludu ustanowieni w służbie Kościoła w tym, co do Boga należy<sup>72</sup>. Kapłaństwo ze swej natury wymaga postawy służby, gdyż jest uobecnieniem życiowej postawy Chrystusa, który „nie przyszedł po to, żeby Mu służyło, lecz żeby służyć” (Mk 19, 45)<sup>73</sup>.

Duch służby budzi wrażliwość na człowieka, na jego potrzeby i sytuacje życiowe. „Asceza kapłańska to asceza otwartych i widzących oczu” – mówi Ksiądz Prymas<sup>74</sup>. Lud Boży ma bowiem prawo do *calego* życia kapłana. Ksiądz jest własnością wiernych, dlatego zawsze mają oni prawo przyjść do niego i oczekiwać skutecznej pomocy. Kapłan zatem nie należy już do siebie, lecz całkowicie do ludu mu powierzonego, tak samo jak należy do Boga, który go powołał<sup>75</sup>. Taka postawa służby wymaga pokory wobec wszystkich, „zarówno wobec świętych i doskonałych, jak i wobec grzeszników i słabych”<sup>76</sup>.

Źródłem i motorem takiej służby człowiekowi jest miłość. Tylko człowiek ogarnięty miłością potrafi służyć nawet z narażeniem swojego życia, tak jak dobry Pasterz, który życie swoje daje za owce (por. J 10, 11)<sup>77</sup>.

<sup>71</sup> Por. *Miłość na codzień*, cz. II, 106–107; *O kapłaństwie służebnym na Synodzie*, 162; *Wspólnie z Kościołem*, 60.

<sup>72</sup> Por. *Synem moim jesteś, jam ciebie dziś zrodził*, w: *Uświęcenie pracy zawodowej*, Paris 1963, 10; *Duchowieństwo polskie na tle środowiska współczesnego życia polskiego*, Gorzowskie Wiadomości Kościelne 2 (1958) 209.

<sup>73</sup> „Kapłaństwo jest służbą” – prosto stwierdza Prymas Wyszyński, *Kapłan katolicki*, 30. Por. też *Wspólnie z Kościołem*, 40 i 60; *Miłość na codzień*, cz. I, 167; *Bądźcie wyraziści w wyznawaniu Chrystusa*, w: *Sursum corda*, 78.

<sup>74</sup> *Duchowieństwo polskie na tle środowiska...*, 210. Por. *Kapłan katolicki*, 30.

<sup>75</sup> Por. *Dilatato corde*, 20; *Duchowieństwo polskie w obliczu potrzeb współczesnych*, 114.

<sup>76</sup> *Jesteście posłani do wszystkich – do świętych i grzeszników*, w: *Sursum corda*, 56.

Kapłan – pisze Ksiądz Prymas – jest posłany do wszystkich i ma być do dyspozycji wszystkich, przyjaciół i nieprzyjaciół Boga; dla nędzarzy, biedaków, wzgardzonych i odepchniętych; dla „włóczącej się tabunami długowłosej, czasami nieumytej młodzieży, która zgubiła orientację; dla tłumów przestępców, prostytutek, pijaków, złodziei” *Przygotowanie sług wesela na Gody Kościoła Bożego*, w: *Sursum corda*, 13.

<sup>77</sup> Por. *Apostołowie prawa miłości*, w: *Sursum corda*, 120; *Nauczyciel dobry*, w: *Uświęcenie pracy zawodowej*, Paris 1963, 159.

Pierwszym zadaniem kapłaństwa hierarchicznego, zgodnie z poleceniem Chrystusa: „idźcie i nauczajcie wszystkie narody” (Mt 28, 19), jest misja przepowiadania Ewangelii – podkreśla Prymas Wyszyński. Obowiązkiem każdego księdza jest nauczanie w imieniu Kościoła. Do tego zadania jest on posłany zarówno przez Chrystusa, jak też przez Kościół<sup>78</sup>.

Podobnie jak Jezus Chrystus jest świadkiem Ojca, który Go posłał, tak każdy kapłan ma być świadkiem Chrystusa, który go powołał. Przepowiadanie Ewangelii dokonuje się bowiem nie tylko przez głoszenie słowa, lecz także przez świadectwo swojego życia. Inaczej mówiąc, w przepowiadaniu słowa przez księdza (biskupa) ma się odbijać jego wiara i jego codzienne życie. Świadectwo wiąże się zatem – jak zauważa Prymas Wyszyński – z wiernością zasadom Ewangelii. Słowo, które ksiądz kieruje do wiernych, winno płynąć z jego wewnętrznego przekonania i z osobistej żarliwości. Żywe słowo przepowiadane – to słowo pojednania, słowo jednoczące, pogłębiające ufność. Takie przepowiadanie z mocą, głoszące radość życia, płynącą z Boga, stanowi swoiste wyznanie wiary. Słowo, które głosi kapłan, musi wyrażać prawdę, musi być dobre, życzliwe, budzić ufność, podnosić ducha oraz prowadzić do Boga<sup>79</sup>.

Treścią przepowiadania jest nauka Jezusa Chrystusa, nauka o miłosiernym Ojcu, czekającym na swoje dzieci w niebie. Treścią przepowiadania jest też Jezus Chrystus ukrzyżowany, który przez własną Krew wszedł do chwały i odkupił „wielu” (Mt 26, 28); Jezus Chrystus, który z miłości do człowieka zamieszkał w Najświętszym Sakramencie na ziemi i nieustannie żyje w Kościele, w Ludzie Bożym. Treścią przepowiadania jest także Duch Święty, który w Kościele i w świecie dopełnia dzieła uświęcenia<sup>80</sup>. Przepowiadanie musi obejmować całokształt wiary, we wszystkich jej aspektach, uwzględniając dorobek teologii dogmatycznej, moralnej i ascetycznej. Teologia na ambonie – przypomina Prymas Tysiąclecia – winna być żywa i stanowić naukę życia, „Bożego życia”<sup>81</sup>. W nauczaniu prezbiterów powinno

<sup>78</sup> Por. *Mówcie prawdę jedni drugim, boście sobie braćmi*, w: *Idzie nowych ludzi plemię*, Poznań–Warszawa 1973, 243; *Wierni Chrystusowemu kapłaństwu*, w: *Sursum corda*, 127; *Rodzina Bogiem silna*, w: *Wielka Nowenna Tysiąclecia*, Paris 1962, 240.

<sup>79</sup> Por. *W służbie ludowi Bożemu*, 313; *Wspólnie z Kościołem*, 73, 76, 95 i 100; *Kapłaństwo służebne*, 43; *Ministerium słowa, które daje życie*, BP 25/1970, 2–3.

<sup>80</sup> Por. *Jesteście posłani w Imię Trójcy świętej*, w: *Sursum corda*, 53–54; *Tajemnica biskupa*, Miesięcznik Pastoralny Płocki 55/65 (1970) nr 4, 85.

<sup>81</sup> *Wspólnie z Kościołem*, 81.

zatem się znaleźć codzienne życie wiernych, ich życie zawodowe, społeczne i rodzinne<sup>82</sup>.

Drugim zadaniem biskupów i prezbiterów, tak samo ważnym jak przepowiadanie, jest uobecnianie kapłaństwa Jezusa Chrystusa, a przez nie – realizacja dzieła uświęcania wszystkich ludzi. Zadanie to jest wypełniane przede wszystkim przez celebrację sakramentów. W swoim przepowiadaniu Ksiądz Prymas wskazuje na wszystkie sakramenty, których celebracja jest powierzana kapłaństwu hierarchicznemu<sup>83</sup>. Dwa z nich zajmują jednak najważniejsze miejsce w pracy duszpasterskiej: celebracja Eucharystii oraz sakramentu pokuty.

Celebracja Eucharystii jest ośrodkiem całego życia parafialnego, a jako dzieło Chrystusa i Kościoła stanowi najważniejsze źródło uświęcenia wiernych<sup>84</sup>. Wokół liturgii Eucharystii koncentruje się całe życie Mistycznego Ciała Jezusa Chrystusa, życie różnych wspólnot eklezjalnych, poszczególnych wiernych, a wśród nich w sposób szczególny życie kapłanów ordynowanych. W niej bowiem uobecnia się Ofiara Zbawiciela i w nią zostaje włączona ofiara zarówno całego Kościoła, jak też każdego wiernego, który świadomie w niej uczestniczy. W Eucharystię każdy chrześcijanin może wpisać całe swoje życie, wszystkie doświadczenia i radości, które przeżywa, co więcej: każdy może sam stać się ofiarą miłą Bogu<sup>85</sup>. Dlatego też w każdej Mszy świętej Kościół modli się za cały Lud Boży, za wszystkich grzeszników i świętych; za wszystkich, za których Chrystus oddał swoje życie; za wszystkich, których Kościół ogarnia w swoim łonie; za wszystkich, „w których żyje i cierpi Chrystus”<sup>86</sup>. Eucharystia jednoczy wszystkich jej uczestników z Chrystusem – Głową oraz jednoczy wszystkich wiernych w jedno Ciało eklezjalne<sup>87</sup>.

Z Eucharystią Ksiądz Prymas wiąże sakrament pokuty, gdyż jego owocem jest czyste serce, które uzdalnia wiernych do pełnego uczestnictwa w ofierze i uczcie paschalnej. Sprawując ten sakrament, kapłan zasiada w konfesjonale i słucha z pokorą samo-oskarżeń, a następnie przez słowa rozgrzeszenia odradza w wiernych, mocą Ducha

<sup>82</sup> Por. tamże, 83–85; *Duchowieństwo polskie w obliczu potrzeb współczesnych*, 117.

<sup>83</sup> Por. m.in. *Wierni Chrystusowemu kapłaństwu*, 127; *Kapłaństwo służebne*, 43; *Tajemnica biskupa*, 84; *Rodzina Bogiem silna*, w: *Wielka Nowenna Tysiąclecia*, Paris 1962, 236.

<sup>84</sup> Por. *Wspólnie z Kościołem*, 105.

<sup>85</sup> Por. tamże, 106–112.

<sup>86</sup> Tamże, 114.

<sup>87</sup> Por. tamże 115–118.

Świętego, utracone życie łaski, wyzwala ich z grzechów i nalogów. Trwanie w konfesjonale jest zatem wyrazem umiłowania ludu powierzonego opiece duszpasterskiej kapłana – konkluduje Prymas Wyszyński – oraz realizacją zadania powierzonego przez Chrystusa powołanym: „komu grzechy odpuszcicie, są im odpuszczone” (J 20, 23)<sup>88</sup>.

Następnie Prymas Wyszyński podkreśla, że kapłan jest znakiem obecności Boga w świecie. Zarówno świat, jak i poszczególni ludzie potrzebują obecności kapłanów, gdyż sama ich obecność sakralizuje różne przejawy życia społecznego oraz wskazuje na wartości najważniejsze. Ich obecność stanowi także żywe świadectwo przynależności do Kościoła, oddania się Chrystusowi i umiłowania Go, a także znaczy drogę zbawienia<sup>89</sup>.

Ukazując rolę kapłanów w Kościele, Ksiądz Prymas wskazuje, że pełnią oni rolę pasterzy ludu Bożego, stojąc na czele wspólnot parafialnych. Funkcję pasterzy pełnią oni w zastępstwie Chrystusa, dlatego miłość pasterska winna być główną cnotą każdego księdza pracującego w parafii. Miłość bowiem każe oddać się całkowicie Chrystusowi żyjącemu w braciach, w członkach Jego Ciała; miłość każe im poświęcić wszystko: zdrowie, zdolności, siły, osobiste sprawy – dla dobra innych<sup>90</sup>.

Ksiądz jako pasterz jest ściśle związany z parafią, podobnie jak biskup z diecezją: Jest niejako parafii zaślubiony: „Parafia – mówi Prymas Wyszyński – to najbliższa córa, małżonka kapłana”<sup>91</sup>. Dlatego też kapłan winien się troszczyć o rozwój życia duchowego i liturgicznego parafii, tworzyć w niej wspólnotę miłości, a swoją troską ogarniać wszystkich, zwłaszcza znajdujących się w różnych potrzebach<sup>92</sup>. Kapłan bowiem to ojciec duchowy parafii<sup>93</sup>.

<sup>88</sup> Por. *Zachęta do duchowieństwa i wiernych na Wielki Post*, LP, 224; *Wezwanie do kapłanów na Wielki Post*, LP, 246; *Duchowieństwo polskie w obliczu potrzeb*, 117; *Dla starego człowieka i człowieczeństwa – idzie „Nowe”*, w: *Idzie nowych ludzi plemię*, 55–56.

<sup>89</sup> Por. m.in. *Wspólnie z moim biskupem*, 80. Wyrazem czytelności tego znaku jest m.in. strój duchowny: „Ksiądz bez sutanny już nie przypomina Chrystusa. Można więc powiedzieć bez przesady, że zdjęcie sutanny to jakby usunięcie krzyża przydrożnego, aby już nie przypominał Boga” Tamże.

<sup>90</sup> Por. *Doctrina et veritas*, w: *Sursum corda*, 22; *Wspólnie z moim biskupem*, 114–118.

<sup>91</sup> *Duchowieństwo polskie na tle środowiska współczesnego*, 207. Por. *Wspólnie z moim biskupem*, 13.

<sup>92</sup> Por. *Duchowieństwo polskie w obliczu potrzeb współczesnych*, 117; *Wezwanie rodzin parafialnych do tworzenia wspólnoty miłości*, LP, 658; *O kierunkach pracy kapłańskiej*, 136–138; *Słowo pasterskie do alumnów Seminarium Duchownego*, LP, 192.

<sup>93</sup> Por. *Bądźcie wyraziści w wyznawaniu Chrystusa*, 79.

## BISKUP – PREZBITER

Struktura Kościoła jest strukturą hierarchiczną. Jego Głową jest Jezus Chrystus, a kapłani występują w Jego imieniu (*in Eius persona*; KK 21), zastępując Jego Osobę wobec Ludu Bożego. W funkcji tej kapłani ordynowani uczestniczą jednak w różnym stopniu: episkopatu i prezbiteratu. Na czele Kościoła stoi widzialny znak obecności Chrystusa – papież, którego Ksiądz Prymas nazywa Biskupem biskupów. „Papież jest Ojcem, pasterzem, przewodnikiem i nauczycielem duchowieństwa i Ludu Bożego”<sup>94</sup>. On to posyła biskupów do poszczególnych diecezji. Biskup zatem w pewnej mierze działa mocą zleconego mu mandatu przez Najwyższego Pasterza. Posiada on w swojej diecezji pełnię władzy apostolskiej. Sprawuje ją jednak w jedności z Ojcem św. i całym kolegium biskupów<sup>95</sup>.

Diecezja jest nie tylko jednostką administracyjną, obejmującą określone terytorium, pod zwierzchnictwem jednego biskupa, lecz jest przede wszystkim konkretną wspólnotą pozostającą w łączności z całym Mistycznym Ciałem Chrystusa. Wspólnota ta, w ocenie Księdza Prymasa, posiada znamiona prawdziwej rodziny Chrystusowej. W centrum tej wspólnoty znajduje się katedra biskupa, jako ostoja autorytetu Bożego<sup>96</sup>.

Biskup uczestniczy w sukcesji apostolskiej, a zatem jest spadkobiercą zadań zleconych Apostołom przez Chrystusa. „Biskup jest apostołem – pisze Prymas Wyszyński – otrzymał mitrę jako helm rycerski, aby będąc *zapaśnikiem Bożym*, z daleka był widziany jako wódz toczącego się boju o Chrystusa”<sup>97</sup>. Dla swojej diecezji biskup jest ojcem. Jego „kij pasterski” to symbol mocy, miłości i prawdy. Jako ojciec rodziny diecezjalnej, ma on wiernych karmić zdrową nauką wiary, upominać słabych, krzepić wątpiących, pobudzać opieszłych, kierować wszystkich do świętości. Biskup kieruje więc życiem duchowym całej diecezji. Jego posłannictwo jest przede wszystkim posłannictwem pasterskim, wykonywanym na wzór Chrystusa, Dobrego Pasterza. Jako pasterz winien być całkowicie do dyspozycji swoim diecezjanom<sup>98</sup>.

<sup>94</sup> *Wspólnie z moim biskupem*, 16.

<sup>95</sup> Por. *Wspólnie z Kościołem*, 2; *Do kapłanów z auli soborowej*, LP, 493.

<sup>96</sup> Por. *Wspólnie z moim biskupem*, 37.

<sup>97</sup> Tamże, 16.

<sup>98</sup> Por. tamże, 16 i 115; *Tajemnica biskupa*, 82.

Związek biskupa z diecezją jest tak bardzo ścisły, że można go określić mianem zaślubin. Jak Kościół jest oblubienicą Chrystusa, tak diecezja jest oblubienicą biskupa – mówi Kardynał Prymas. Znakiem tej jedności i zaślubin jest pierścień. Pierścień ten oznacza pełnię miłości biskupa do swojej diecezji, która skłania go do całkowitego poświęcenia się Kościołowi lokalnemu, do wytężonej pracy i działania dla niego, do modlitwy za powierzony sobie lud oraz do cierpienia za niego i wraz z nim<sup>99</sup>.

Jako nauczyciel wiary, biskup winien stać na straży jej depozytu. W nauczaniu zatem nie powinien się lękać głosić prawdę, nawet za cenę doświadczeń i upokorzeń. Obowiązkiem biskupa jest bowiem mocne trwanie w wierze, tak by był on autentycznym świadkiem Chrystusa, zwiastunem Ewangelii i nauczycielem prawdy<sup>100</sup>.

Drugim zadaniem biskupa, równie ważnym, jest uświęcanie powierzonego sobie ludu. Dlatego jest on w diecezji głównym liturgiem i tym pierwszym, który sprawuje wszystkie sakramenty. Dzieło uświęcenia urzeczywistnia jednak przede wszystkim przez sprawowanie Eucharystii. Jego zadaniem jest nie tylko krzepienie wiernych Słowem Bożym, ale i Ciałem Chrystusa, dlatego też jego nauczanie winno prowadzić wiernych do Stołu Pańskiego<sup>101</sup>.

Biskup nie jest w stanie sam podolać wszystkim obowiązkom, jakie na nim spoczywają<sup>102</sup>. Dlatego tworzy wspólnotę kapłańską, prezbiterium Kościoła diecezjalnego, które mu pomaga we wszystkich jego zadaniach, współdziałając z nim w posługiwaniu apostolskim. Czyni prezbiterów odpowiedzialnymi za małe Kościoły lokalne, parafie, a dla lepszej organizacji grupuje je w dekanaty. Prezbiterom powierza także różne zadania w służbie całej diecezji. Prezbiterzy zatem to najbliżsi współpracownicy biskupa – podkreśla Prymas Tysiąclecia<sup>103</sup>.

<sup>99</sup> Por. *Na dzień ingresu do Katedry lubelskiej*, LP, 18; *Wspólnie z moim biskupem*, 13–15.

<sup>100</sup> Por. *W służbie Ludowi Bożemu*, w: *Idzie nowych ludzi plemię*, 314; *600-lecie Diecezji przemyskiej*, BP 31/1976, 5.

<sup>101</sup> Por. *600-lecie Diecezji przemyskiej*, 3; *List pasterski na dzień ingresu do Katedry gnieźnieńskiej i do Katedry warszawskiej*, LP, 104–105.

<sup>102</sup> Obok funkcji nauczycielskiej (prorockiej) i uświęcającej (kapłańskiej) biskup w diecezji posiada bowiem jeszcze władzę sądowniczą i rządu (funkcja królewska). Por. *List pasterski na dzień ingresu do Katedry gnieźnieńskiej i do Katedry warszawskiej*, 105.

<sup>103</sup> Por. *Wspólnie z moim biskupem*, 18, 56, 60 i 172; *Do kapłanów z auli soborowej*, LP, 459.



Każdy ksiądz zostaje, siłą rzeczy, posłany do winnicy Pańskiej przez biskupa, gdyż jego posługa wypływa z apostołskiego mandatu ojca Kościoła lokalnego. Dzięki temu działalność prezbytera ma charakter apostołski i publiczny oraz stanowi uczestnictwo w posłannictwie Kościoła. Posłany przez biskupa ksiądz staje się tym samym urzędowym przedstawicielem Kościoła i posyłającego go biskupa. Inaczej mówiąc, prezbyter w parafii występuje w zastępstwie biskupa<sup>104</sup>. Proboszcz na terenie swojej parafii jest – jak się wyraża Ksiądz Kardynał – „alter ego episcopi”<sup>105</sup>.

Każdy ksiądz w diecezji wypełnia część zadania biskupiego; dlatego Ksiądz Prymas nazywa swoich prezbyterów „opatrznociowymi” współpracownikami w dziele zbawiania ludu Bożego i kierowania Kościołem diecezjalnym<sup>106</sup>; „towarzyszami w pracy Ewangelii”<sup>107</sup>; braćmi w kapłaństwie<sup>108</sup>. Ksiądz Prymas Wyszyński nazywa prezbyterów swoimi braćmi nie tylko dlatego, że uczestniczą oni we władzy biskupa, ale zwłaszcza dlatego, że ich kapłaństwo wyrasta z tego samego pnia: z jedynego kapłaństwa Chrystusa. Stąd mówi, że są zrównani w pracy kapłańskiej, gdyż istotowo kapłaństwo jest jedno: *kapłaństwo Jezusa Chrystusa*. Biskup i prezbyterzy są zatem jednako-wo wszczępieni w Chrystusa, Wiecznego Kapłana. Są jedynie „różnicowani jurysdykcją w swej władzy kapłańskiej nad Chrystusowym Ciałem”<sup>109</sup>.

Z bogatego dorobku Prymasa Tysiąclecia zostały wybrane tylko niektóre teksty dotyczące tajemnicy kapłaństwa. Nie da się bowiem przedstawić w tak zwięzłym opracowaniu wszystkich jego wypowiedzi. Wydaje się jednak, że mimo wszystko tworzą one zwartą całość i dotyczą wszystkich istotnych aspektów teologii kapłaństwa służebnego.

<sup>104</sup> Por. *Wspólnie z moim biskupem*, 23, 25–26, 44–45, 48; *Tajemnica biskupa*, 85.

<sup>105</sup> *Na dzień konsekracji biskupiej do duchowieństwa Diecezji lubelskiej*, LP, 12.

<sup>106</sup> Por. m.in. *Głoście prawdę w miłości*, 63.

<sup>107</sup> *List do kapłanów na Boże Narodzenie*, LP, 145.

<sup>108</sup> Można znaleźć dziesiątki wypowiedzi Księdza Prymasa, w których zwraca się on do księży, nazywając ich „braćmi”, „współbraćmi” i „braćmi w kapłaństwie” Zob. m.in. *O kierunkach pracy kapłańskiej*, LP, 137; *Słowo pasterskie o nadzwyczajnym Jubileuszu posoborowym*, LP, 503; *Na 25-lecie sakry biskupiej*, LP, 625.

<sup>109</sup> *Wspólnie z moim biskupem*, 72. Por. tamże, 26; *List pasterski na dzień ingresu...*, 105.